

"Fideus Regu" m: 237.
12 okt. 1936.

Norge—Grønland.

Av
generalmajor S. BULL.

I tilslutning til admiral Børresens åpne brev „Til våre nyere norske historikere” turde det kanskje være av interesse å meddele følgende som gir et bilde av opfatningen i sin tid av Norges stilling i forhold til Danmark.

Under en oprydning i mitt hjem for kort tid tilbake fant jeg en gammel bok med tittel: „Geographi til Ungdommens Brug”, forfattet av Christian Sommerfelt og trykt i København 1797. Boken har tilhørt min farfar, hvis navn (Georg Jacob Bull) står skrevet på 1. side tillike med årstallet 1800. Da han var født 1785 har han altså benyttet læreboken som 15 års gammel skoleelev.

I innholdsfortegnelsen står bl. a. opført „Kongerigerne Danmark og Norge”. Hvert av dem er behandlet særskilt. Under kongeriket Danmark er også — som forfatteren sier — „for at have Kongens Lande samlede” medtatt beskrivelsen av „Hertugdømmet Holsten, Herskabet Pinneberg og Grevskabet Rantzau, som jo henhøre til den Nederlandske Kreds af det Tyske Rige”.

For Norges vedkommende lyder

bokens overskrift: „Kongeriget Norge med Færøerne, Island og Grønland”, der således utgjorde en integrerende del av dette kongerike.

Christiania er uttrykkelig betegnet som „Rigets Hovedstad”.

Denne for dansk og for norsk ungdom beregnede lærebok hevder således ubestridelig så sent som i slutningen av det 18de århundre at Norge med sine biland var et eget kongerike.

Det er visstnok så at de sterke forbindelser som foreningen med Danmark gjennom århundreder efterhånden hadde bevirket, gav sig utslag i benevnelser som „Tvilling-sigerne” o. lign. søtlig sentimentale uttrykk, der jo falt i datidens smak. Men de er vel, så vidt forståes, nærmest å betrakte som lyriske utgydelser uten større politisk realitet.

Når Norge i 1814 i Kiel mistet sine biland, skyldtes det utvilsomt Fredrik den 6tes underhandlers uvederheftighet på den ene side og på den annen side den svenske underhandlers ubekjentskap med hensyn til disse bilandes henhøren under kongeriket Norge.

S. Bull.

Fidens Tegn m. 153
6 juli 1938.

Danmarks nordgrense.

Av
JOANNES PATURSSON

Danmarks sydgrense har vært diskutert her i bladet. Men Danmark har også en nordgrense. Denne siste er udisputabel, det vil være almindelig mening, Danmarks nordgrense er naturbestemt, den ligger ved Skagen.

Det er ikke så. I 1814, eller

nærmere bestemt i 1821 og 1850, blev Danmarks nordgrense lagt ved den nordligste pynt av Færøene. Thisted amt blev ikke Danmarks nordligste amt, det blev derimot det 200 danske mil fra Danmark bortliggende „Færøamt“.

Denne innlemmelse av Færøene i Danmark i 1814, som gav anledning til den nuværende nordligste danske amtsgrense, er godkjent av Norges Storting i 1821, uttalte statsminister Stauning i sin radiotale den 5. april d. å.

Jeg har under den 15. mai dette år gjennom statsminister Stauning anmodet den norske utenriksminister om en uttalelse vedrørende statsministerens utsagn. Der foreligger intet svar. Hr. Staunings utsagn står således foreløbig ved makt: Norges Storting har medansvaret for nordgrensen, inntil videre.

Er Staunings påstand riktig, har Stortinget handlet utenfor sin kom-

petanse. Færøyingane var tilsvorne den norske konge og ikke noen norsk folkevalgt forsamling. Stortinget hadde rett å påholde, men ikke å avstå Færøyanne.

Dog bortsett herfra. Grensen blev satt og fastlagt uten Færøyingenes vidende og vilje, enda i en tid hvor folket var bundet i monopolhandelens lenker og var ved lagtingets nedleggelse i 1816 fratatt all folkelig representasjon. Færøyingane har aldri godkjent nordgrensen, men har underordnet sig den, hittil. Nu klangjør utviklingen at grensen er naturstridig og dertil folkerettsstridig, og at den påny bør føres fra Færøene tilbake til Skagen. Ventelig vil der vise sig å være forståelse fra norsk og dansk side for denne naturlige grenseregulering.

Færøyingane må i ethvert fall ha krav på et norsk svar på den danske statsministers utsagn av 5. april.

Joannes Patursson.

Fidens Tegn m: 153
6 juli 1938

IDENS TEGN onsdag 6. juli 1938

Danmarks nordgrense.

Av
JOANNES PATURSSON

Danmarks sydgrense har vært diskutert her i bladet. Men Danmark har også en nordgrense. Denne siste er udisputabel, det vil være almindelig mening, Danmarks nordgrense er naturbestemt, den ligger ved Skagen.

Det er ikke så. I 1814, eller

nærmere bestemt i 1821 og 1850, blev Danmarks nordgrense lagt ved den nordligste pynt av Færøene. Thisted amt blev ikke Danmarks nordligste amt, det blev derimot det 200 danske mil fra Danmark bortliggende „Færøamt“.

Denne innlemmelse av Færøene i Danmark i 1814, som gav anledning til den nuværende nordligste danske amtsgrense, er godkjent av Norges Storting i 1821, uttalte statsminister Stauning i sin radiotale den 5. april d. å.

Jeg har under den 15. mai dette år gjennom statsminister Stauning anmodet den norske utenriksminister om en uttalelse vedrørende statsministerens utsagn. Der foreligger intet svar. Hr. Staunings utsagn står således foreløbig ved makt: Norges Storting har medansvaret for nordgrensen, inntil videre.

Er Staunings påstand riktig, har Stortinget handlet utenfor sin kom-

petanse. Færøyingane var tilsvorne den norske konge og ikke noen norsk folkevalgt forsamling. Stortinget hadde rett å påholde, men ikke å avstå Færøyan.

Dog bortsett herfra. Grensen blev satt og fastlagt uten Færøyingenes vidende og vilje, enda i en tid hvor folket var bundet i monopolhandelens lenker og var ved lagttingets nedleggelse i 1816 fratatt all folkelig representasjon. Færøyingane har aldri godkjent nordgrensen, men har underordnet sig den, hittil. Nu klargjør utviklingen at grensen er naturstridig og dertil folkerettsstridig, og at den påny bør føres fra Færøene tilbake til Skagen. Ventelig vil der vise sig å være forståelse fra norsk og dansk side for denne naturlige grenseregulering.

Færøyingane må i ethvert fall ha krav på et norsk svar på den danske statsministers utsagn av 5. april.

Joannes Patursson.

Danmark og Sveriges adelskalendre.

Prinsesse Bernadottes slekt utdødd på mannssiden.

Av nabolandenes slektskalendere interesserer typen «Svenska Släktkalenderen» mest, ikke alene ved sitt brede, socialt frie anlegg, men også fordi den i hver utgave bringer et betraktelig antall ny-utredede slekter med historikk og personbestand. Det er klart at den samme interesse har ikke adelskalenderne, som jo bare beskjeftiger sig med en enkelt gruppe mennesker og slekter i en tilfeldig begrenset historisk ramme, men som dessuten ikke lenger kan by på tilførsel av nye slekter. Det er den samme ættebestand, mere og

mindre hendøende for hvert år. Når allikevel også disse kalendere har et marked hos oss, skyldes det foruten behovet for verket som opslagsbok den omstendighet at en ganske utstrakt sammenblanding av de tre nordiske lands slekter har funnet sted og at ekteskaper mellom norske og svenske og norske og danske fremdeles er nokså almindelige. Det fremgår bl. a. av den nu foreliggende «Sveriges Ridderskaps och Adels Kalender» som i år jubilerer med sin 50. årgang i vanlig elegant og solid utstyr under redaksjon av godseier C. C. Lewenhaupt.

Den gamle danske slekt Ebbeltoft som blev adlet i Sverige i 1802 med det eiendommelige navn Psilanderhielm er i 1935 utdødd på mannssiden og det samme gjelder en betydelig mere bemerket ætt Munck (av Fulkila). Slekten, som angivelig skulde tilhøre en eldre dansk adelig Munkslekt, kom til Finland og blev svensk introdusert adel nærmest ved en misforståelse, stammer fra Anders Munck, som under okkupasjonen i Trøndelag 1658 holdt på å bli officer ved Trondhjems Infanteriregiment. Ættens siste mann blev den i 1935

døde bekjente generaløitnant, kommandør av St. Olav, Bror Munck. Skjønt slekten har hatt en rekke fremtredende medlemmer, deriblandt nevnte generals fetter, den i unionstiden velkjente overadjutant hos kong Oscar, general Carl Bror Munck, død 1905, er dog dens mest kjente personlighet en kvinne, og det en som ved sitt ekte-

General Virgin.

skap laget store bølger i 80-årene dengang en udmerket hofffrøken av denne slekt berøvet en prins og kongelig høilhet arveretten også til Norges trone. Der siktes til Ebba Munck, gift i England 1881 med prins Oscar (Bernadotte); paret lever ennå, begge livlig religiøst interesserte.

Utdødd på mannssiden er noget tidligere et par fra Skottland stam-

mende svenske slekter med bekjente navn — Bruce og Murray, mens bærere av et ennå mer bekjent kongelig navn Stuart lever og trives i Sverige. De stammer fra Hans Stuart som kom til Sverige i samme 16. århundre som bragte navnet for en tid også til Norge. I det forløpne år er også død den siste bærer av de adelige Sinclairers navn. Navnet har i svunne århundrer også hatt tilknytning til Norge.

Blandt illustrasjonene merker man sig et ypperlig portrett av den særdeles aktuelle general i flyvevåbnet Eric Virgin, kjent som rådgiver hos H. M. keiser Haile Selassie av Etiopia.

Noget nærmere Norge står ennå Danmarks Adels Årbog både på grunn av den rikere felles slekthistorie og fordi adskillige av årbokens slekter simpelthen er helt norske eller er representert ved selvstendige norske grener. Som et uttrykk for dette forhold tør det kanskje opfattes at en nordmann, minister og dansk baron Fritz Wedel sitter i Årbogforeningens representantskap. Redaktør er for den nulevende personbestand oberst Theisen og for stamtavlene den fremtredende autoritet på området dr. phil. S. Bobé.

Den historisk interessante del av årboken representerer avdeling II med fullstendige stamtavler, våbenbilleder og portretter over slektene Brockdorff, og de utdøde slekter Wensin og Vognsen — utgitt med bistand av det allesteds velsignelsesrikt nærværende Carlsbergfond.

Av det siste navn Vognsen finnes der fem forskjellige ætter, hvor-

av fire fra Jylland og en fra Lolland, alle med hver sitt ættemerke. Mest kjent er den ætt Vognsen, også kalt Mormand fra Vendsyssel, hvis slektsvåben er tre morianhoder i et sølvskjold. Med den oprinnelige slekt Mormand står den ikke i forbindelse. Denne slekt Vognsen hadde nogen enkelte tilknytninger til Norge, — Trondhjem, Landvig i Ne-

Minister Huitfeldt.

denes og Solør, hvor et medlem av ætten ligger begravet. Den holstenske slekt Wensin har ikke tidligere været omhandlet i den genealogiske litteratur og det første nybrottsarbeide har som vanlig budt på adskillige vanskeligheter.

Av langt større betydning både historisk og slekthistorisk og på grunn av sitt omfang er slekten Brockdorff som ennå lever og blomstrer. Den er en av Holstens

eldste adelslekter, stammende fra Brucktorp i Wilstermarck, er utgått fra bondestanden og har frembragt en lang rekke duelige menn av dansk og tysk nasjonalitet. Man har hittil savnet en genealogisk oversikt over samtlige spredte linjer av ætten som alle kan føres tilbake til Markvard Brockdorff fra begynnelsen av 1300-årene. Til Norge har ætten nokså liten tilknytning. En Brockdorff døde i 1802 som tollinspektør i Molde. To andre var oberst Ditlev B. i Follo som bodde en tid i Christiania og ligger begravet i Skedsmo kirke — og hans bror Gregers B., kommandant i Fredrikstad. Begge skaffet sig sine hustruer ved å bortføre dem ved et kup og Ditlevs var til og med forlovet annetsteds. Hovedmannen for den såkalte eldre danske linje, dir. Aage Brockdorff (A.s Norsk varekrig) er forlengst norsk borger, gift og bosatt i Norge. Om den russiske gren av familien Morgenstjerne bringer

årboken den uhyggelig negativt virkende meddelelse at alle opplysninger mangler etter bolsjevikrevolusjonen. Forøvrig sees at slekten Galtung har bra tilgang på unge skudd, den er formentlig landets eldste nulevende adelslekt.

Som årbokens titelbillede er valgt et norsk portrett — av vårt lands tidligere minister i Danmark, Hans Emil Huitfeldt, for hvem Kjøbenhavn fremdeles angives som bopel. Helt a jour med norske familier er årboken, hvis korrespondent er en norsk bankassistent, ikke, idet enkelte lett tilgjengelige data savnes. Utstyret er som vanlig smakfullt og elegant.

S. S. M.

Lest

Bladet:

Ekstrabladet

skriver den 11 JAN. 1935

NYT VOLDSOMT OPGØR I NORGE OM GRØNLANDSSAGEN!

*Justitsminister Arne Sunde indrømmer,
at han har løjet overfor Haag-Delegationen
om Wedell-Jarlsbergs Københavnsrejse*

Hvor meget maa en Politiker lyve?

SOM en ny Efterdønning efter Norges Nederlag i Grønlandsstriden har Prosektor Berner i Oslo offentligt beskyldt Justitsminister Arne Sunde — der var en af Norges Haag-Advokater — for at han „løj Advokat Rygh og de øvrige Medlemmer af Grønlandsdelegationen op i Ansigtet.“

En Erklæring fra Justitsminister Sunde

Justitsminister Sunde har derefter udsendt en Erklæring, hvori han for første Gang indrømmer, at han i Høsten 1932 blev underrettet om, at Statsmini-

Justitsminister Arne Sunde.

ster Hunseid havde anmodet Minister Wedell-Jarlsberg om at rejse til København og undersøge Mulighederne for et Forlig i Grønlandssagen paa nærmere angivne Vilkaar.

Hr. Sunde blev orienteret dels af Statsminister Hunseid, dels af Wedell-Jarlsberg i Forstaaelse med Hunseid, men under absolut Tavshedspligt.

Justitsminister Sunde fortsætter derefter sin Erklæring:

En elementær Pligt

— For en Advokat er det en elementær Pligt at vise Diskretion med Hensyn til Ting, som betros ham af en Klient. Denne Diskretionspligt bliver om muligt endnu mere absolut, naar der, som her, er afkrævet Advokaten et udtryk-

keligt Tavshedslofte, og den, der forlanger det, er Landets Regering, repræsenteret ved Statsministeren. Det kan derfor ikke fornuftigvis bestrides, at jeg i det foreliggende Tilfælde var forpligtet til at bevare Tavshed om de Meddelelser, jeg havde faaet af Statsminister Hunseid og Minister Wedell, og at det vilde være et groft Pligtbrud, hvis jeg havde givet Grønlandsdelegationen Meddelelse om Wedells Opgave.

Delegationen fik Mistanke

Hr. Sunde beretter videre om, hvorledes Delegationen fik Mistanke ... Man erfarede, at Wedell-Jarlsberg var rejst til København, skønt det offentlig var blevet meddelt, at han var rejst til England, og da man kendte Wedells Synspunkter, fik man den Tanke, at Københavnsrejsen stod i Forbindelse med Forligsbestræbelser:

— I Delegationsmødet den 8. September 1932 blev det Forhold drøftet, og jeg blev spurgt, om jeg kendte noget til, om Wedell drev Forligsforhandlinger i København. Jeg kom derved i en Tvangssituation og havde ikke andet at gøre end at svare benægtende, selv om det naturligvis for mig personlig vilde være mest tilfredsstillende at give Delegationen fuld Besked. Et hvilket som helst undvigende Svar vilde i Virkeligheden røbe, at der var noget i Gøre.

I hvilken Grad maa man lyve?

Justitsminister Sundes Erklæring har vakt stor Opsigt, og „Tidens Tegn“ bringer den under en firspaltet Overskrift: „I hvilken Grad har en Politiker Lov til at lyve?“

... Fra dansk Side vil man forstaa Justitsminister Sundes vanskelige Stilling. Da han blev stillet over for det ubehagelige Spørgsmaal, stod Nordmændene lige foran Rejsen til Haag, og det vilde ikke blive let at holde Gejsten oppe i Delegationen, hvis den anede, at hele dens Arbejde maaske var spildt.

Har man paataget sig en Tavshedsforpligtelse, maa man ofte holde den paa Trods af alt. Det kender man ogsaa fra Dagliglivet — og fra dansk Politik — f. Eks. Edvard Brandes' Udtalelse i sin Tid, da Salget af de vestindiske Øer forberedtes.

Horn.

Y. Y. nr. 212.

18 Sept. 1935.

Parti fra Tovkussag.

Den nye havn på Grønland.

Tvunget av en sterkere og sterkere opinion på Færøylene måtte den danske regjering forleden dag gi tillatelse til åpning av havnen Tovkussag på Grønland for færøyske fiskere. Foreløbig gjelder dog tillatelsen bare for det færøyske ekspedisjonsskib „Anana” som vil fungere som moderskib for endel fiskeskøiter som skal drive båtfiske med Tovkussag som basis. Vi bringer ovenfor et bilde fra havnen, hvor man finner det sorte færøyske ekspedisjonsskib „Anana” og den norske fiskedamper „Kongshaug” (hvit), omgitt av fiskeskøiter.

Den europeiske situasjon.

Den rettslige side av traktatbrudd-spørsmålet.

Av professor

NICOLAUS GJELSVIK

Efterat Tyskland besatte den såkalte Rhinland-sone med militær er det fra fransk og fra andre staters side blitt talt meget om traktatbrudd. Særlig sterkt fremhevet Litvinov dette på møtet i London nu tirsdag.

Skal vi gjøre oss op en rett mening om spørsmålet om traktatbrudd må vi gå litt tilbake i tiden og ta for oss våbenstilstandsavtalen av 11. november 1918 mellom Tyskland og Ententen. I den avtale påtok Tyskland sig blandt annet den forpliktelse å utlevere det meste av sin flåte og meget av sitt øvrige krigsmateriell. Dessuten skulde tyskerne trekke sig tilbake til østsiden av Rhinen; og på så kort tid, at det var åpenbart for enhver, at meget av det viktigste krigsmateriell måtte etterlates. Tyskland skulde videre utlevere sine krigsfanger, som kunde telles i millionvis.

President Wilson understreket i kongressen i en tale samme dag, at efter vilkårene for våbenstilstanden var det umulig for tyskerne å gjenopta krigen.

Disse forpliktelser blev punktlig opfylt fra Tysklands side.

På den annen side skulde freden komme i stand på grunnlag av Wilsons fjorten punkter

med en viss modifikasjon for et par punkters vedkommende, som jeg ikke her behøver å gå nærmere inn på. Dette var den forpliktelse, som Entente-maktene påtok sig i våbenstilstandsavtalen.

Blandt vilkårene fantes ingen bestemmelse om en Rhinlands-sone. Hvorledes kunde man da i allverden fastsette en slik sone? Jo, fordi våbenstilstandsvilkårene fra Entente-maktenes side ikke blev holdt. De blev med andre ord brutt. En Oslo-redaktør skrev fra Paris under fredskonferansen, at man i Paris sa: Vårherre får oss ikke til å holde ti bud. Og så kommer Wilson og vil ha oss til å holde hele 14! Det var nu tankegangen der dengang.

Det var forresten ikke spørsmål om å holde de fjorten punkter, men om å holde den del av dem, som var vilkår for våbenstilstanden. Disse vilkår måtte holdes fra Entente-maktenes side dersom man vilde ha en folkerettslig bindende fredsavtale, og når man så ikke vilde holde disse punkter, måtte man følgelig gi avkall på å få en fredsavtale, som var folkerettslig bindende. Dette er noget som sier sig selv.

Og vi har særlig grunn til å streke under: Er der nogen slags traktater som må være helleg og ukrenkelige fremfor alle andre, så er det våbenstilstandsavtaler, for ellers blev det umulig å få sluttet slike avtaler, og dermed umulig å få ende på en krig uten fullstendig underkuelse av den ene part.

Til undskyldning for at Entente-maktene ikke holdt våbenstilstandsavtalen, har man anført, at avtalen av 11. november 1918 representerte en kapitulasjon fra Tysklands side. Ja, det kan man gjerne si, men det var en kapitulasjon på visse vilkår. Og det var disse vilkår som ikke blev holdt.

Det som jeg nu har nevnt er selvfølgelig ting. Og jeg skrev herom en artikkel allerede så tidlig som i 1922.

For fullstendighets skyld skal jeg tilføie, at

man sonderer mellem to slags vilkår i en fredsavtale. For det første har man de transitoriske vilkår (overgangsvilkår). Det er for eks. bestemmelser om landavståelse og erstatninger i form av penger og andre ting. Når slike vilkår engang er opfylt, et stykke land er avstått eller pengene betalt, så er disse bestemmelser ute av sagaen. Der gis intet rettslig middel til å få det overdragne tilbake. Politisk kan saken stille sig anderledes.

For det annet har vi de regulatoriske bestemmelser, det er bestemmelser som ikke blir opfylt ved engangs ydelser, men som legger bånd på en stats handelfrihet for fremtiden. Hit hører Versailles-traktatens artikler 42—44 om Rhinlandssonen. Slike bestemmelser blev ikke rettslig bindende for Tyskland så langt de var i strid med vilkårene for våbenstilstandsavtalen. Brudd på slike bestemmelser er følgelig ikke traktatbrudd.

Dette innrømmer man visseelig ikke direkte på Entente-maktenes side, men i virkeligheten erkjenner man det indirekte. Og her kommer vi nu til det bruk man gjør av Locarno-traktaten av 1925.

Rhinlandssonen gikk nemlig inn i denne avtale, og den var frivillig fra Tysklands side, sier man. Med andre ord, man skulde her ha en efterfølgende og frivillig ratifikasjon.

Dette må karakteriseres som det rene snakk. I 1925, da Tyskland var avvæbnet og aldeles hjelpeløst, var det fremdeles i den samme tvangstilling som i Versailles i 1919. Hvad Locarno-avtalen gav tyskerne var det man i Tyskland kalte en «Atempause». Nogen fri vilje, som man kan påberope sig i denne sammenheng, var ikke tilstede. Dette er så klart, at vi behøver ikke å gå nærmere inn på det. En rimelig forutsetning for Locarno-avtalen var det også, at Tyskland skulde være medlem av Folkeforbundet. Men der blev jo stillingen for tyskerne uholdbar, når det

Fortsatt side 9.

ikke blev noget av den nedrustning, man hadde viftet med i så lang tid.

Rhinlands-sonen har, efter at den var blitt etablert i 1919, sin historie. I 1920 var det oprør i sonen øst for Rhinen. Hvem som stod bak dette oprør skal jeg ikke komme inn på; det er aldeles unødvendig. Tyskerne måtte jo slå oprøret ned, og de sendte riksværntropper inn i dette øiemed. Franskmenne benyttet dette som påskudd til å marsjere inn i sonen fra østre Rhinbredd, bl. a. med sine negertropper. Det var den såkalte Mainokkupasjon. De franske aviser fortalte da at den forløp som en manøver i fredstid. Man møtte nemlig ingen motstand. Franskmenne besatte bl. a. Frankfurt a/M, dette ferdselsknutepunkt i Tyskland. Kommandanten for de franske tropper sa, at bevisene for at Tyskland vilde begynne krig påny, var «overvældende». Han undlot dog i skyndingen å nevne nogen av disse «beviser». Og har ikke fått tid til det senere heller.

Så har vi Ruhr-okkupasjonen i 1923, som også blev iverksatt under intetsigende påskudd.

Folkeforbundet var hverken i det ene eller

blev begått av entente-maktene under fredsdiktatet. Og siden vi er med i Folkeforbundet og dermed har et visst ansvar for utviklingen, har vi ikke bare rett til å si fra, men også plikt.

Hvad spørsmålet om Englands stilling angår, kan det være av interesse å nevne den note som den tidligere engelske utenriksminister Sir Samuel Hoare sendte Frankrike i september 1935. Franskmenne vilde da ha greie på hvad engelskmennene mente med «uprovoserte angrep», som engelskmennene i følge Folkeforbundets bestemmelser skulde være med på å verne mot. I sin note fremholdt Hoare blandt annet at det rent negative, ikke-opfyllelse av traktater, ikke kunde regnes for uprovoserte angrep. Dessuten blev det fremholdt at når det er spørsmål om uprovoserte angrep, må man sonde mellem større eller mindre skyld hos den angripende part. En viss elasticitet i traktat-forpliktelsene er derfor endel av sikkerheten, fremholdt Hoare.

Dette er tydelig tale når det f. eks. gjelder Rhinlandssonen. At tyskerne ikke lenger vil finne

skulde tyskerne trekke sig tilbake til østsiden av Rhinen; og på så kort tid, at det var åpenbart for enhver, at meget av det viktigste krigsmaterielle måtte etterlates. Tyskland skulde videre utlevere sine krigsfanger, som kunde telles i millionvis.

President Wilson understreket i kongressen i en tale samme dag, at etter vilkårene for våbenstillstanden var det umulig for tyskerne å gjenopta krigen.

Disse forpliktelser blev punktlig opfylt fra Tysklands side.

På den annen side skulde freden komme i stand på grunnlag av Wilsons fjorten punkter

å få sluttet slike avtaler, og dermed å få ende på en krig uten fullstendig undersøkelse av den ene part.

Til undskyldning for at Entente-maktene ikke holdt våbenstillstandsavtalen, har man anført, at avtalen av 11. november 1918 representerte en kapitulasjon fra Tysklands side. Ja, det kan man gjerne si, men det var en kapitulasjon på visse vilkår. Og det var disse vilkår som ikke blev holdt.

Det som jeg nu har nevnt er selvfølgelig ting. Og jeg skrev herom en artikkel allerede så tidlig som i 1922.

For fullstendighets skyld skal jeg tilføje, at

Dette må karakteriseres som det rene uttrykk. I 1925, da Tyskland var avvæbnet og aldeles hjelpeløst, var det fremdeles i den samme tvangstillings som i Versailles i 1919. Hvad Locarno-avtalen gav tyskerne var det man i Tyskland kalte en «Atempause». Nogen fri vilje, som man kan påberope sig i denne sammenheng, var ikke tilstede. Dette er så klart, at vi behøver ikke å gå nærmere inn på det. En rimelig forutsetning for Locarno-avtalen var det også, at Tyskland skulde være medlem av Folkeforbundet. Men der blev jo stillingen for tyskerne uholdbar, når det

Fortsatt side 9.

ikke blev noget av den nedrustning, man hadde viftet med i så lang tid.

Rhinlands-sonen har, efter at den var blitt etablert i 1919, sin historie. I 1920 var det oprør i sonen øst for Rhinen. Hvem som stod bak dette oprør skal jeg ikke komme inn på; det er aldeles unødvendig. Tyskerne måtte jo slå oprøret ned, og de sendte riksværnstrupper inn i dette øiemed. Franskmenne benyttet dette som påskudd til å marsjere inn i sonen fra østre Rhinbredd, bl. a. med sine negertropper. Det var den såkalte Main-okkupasjon. De franske aviser fortalte da at den forløp som en manøver i fredstid. Man møtte nemlig ingen motstand. Franskmenne besatte bl. a. Frankfurt a/M, dette ferdselsknutepunkt i Tyskland. Kommandanten for de franske tropper sa, at bevisene for at Tyskland vilde begynne krig påny, var «overveldende». Han undlot dog i skyldingen å nevne nogen av disse «beviser». Og har ikke fått tid til det senere heller.

Så har vi Ruhr-okkupasjonen i 1923, som også blev iverksatt under intetsigende påskudd.

Folkeforbundet var hverken i det ene eller det annet tilfelle istand til å hindre disse overgrep.

Som bekjent omfatter Rhinland-sonen alt tysk land, som ligger vestenfor Rhinen. Og dessuten et belte på 50 km. bredde øst for Rhinen fra Schweiz til den hollandske grense. Her bor ikke langt fra en fjerdedel av hele Tysklands befolkning. Og området er den økonomisk viktigste del av hele landet. Den betydeligste industri ligger her. Det er denne del, som man vil at Tyskland ikke skal ha anledning til å forsvare, samtidig med at Belgien og Frankrike har bygget de sterkeste festningsverker som historien kjenner, på sin side av grensen. Og ovenpå alt dette kommer den fransk-russiske allianse-avtale, som i virkeligheten ikke bare er defensiv, men også offensiv.

Her innvender belgierne at de ikke er med i denne avtale, så bestemmelsen om Rhinland-sonen behøver ikke å opies like overfor dem. Ja, dette låter bra. Men her er den leie hake ved tingen at Belgien er alliert med Frankrike og har likeoverfor Tyskland været dets drabant. Belgien deltok således i Ruhr-okkupasjonen.

Det sier sig da selv, at Belgien her ikke kan stå i nogen annen stilling enn Frankrike.

Bestemmelsen i Versailles-traktaten om en Rhinlandssone hører til de traktatbestemmelser, som man kaller politiske. Og når det gjelder spørsmålet om hvorledes disse rettslig skal bedømmes, må man gå efter realitetene og ikke efter formelt snakk. Og her er det en avgjørende realitet, at Belgien er alliert med Frankrike.

Det kan således slås fast, at bestemmelsen i Versailles-traktaten om en Rhinlandssone har aldri været folkerettslig bindende. Og dessuten er det kommet meget til efter 1919 som er vel skikket til å undergrave den også politisk. En slik bestemmelse som den om Rhinlandsonen kunde faktisk bare holdes oppe på et dobbelt vilkår: At Tyskland var avvæbnet, mens maktene omkring var væbnet til tennene, og at alle disse var enige. Nu bortfalt efter hvert begge disse vilkår, og derfor var det lett å se det som måtte komme. Det ene vilkår bortfalt ved Tysklands beslutning om å gå til oprustning siden de andre ikke gikk til nedrustning, og det annet vilkår — enigheten — bortfalt blandt annet i og med Etiopia-konflikten.

Hvorfor vi nu må si fra.

Frankrike og Russland kan ikke få en Europa-krig eller en verdenskrig i stand på den måte at Tyskland erklærer krigen, så de kan skrike op om overfall. Skal Frankrike og Russland nu få en krig i stand, må de erklære den selv. Eller de må begynne den selv, ikke bare reelt som i 1914, men også formelt. Men dette kan de russiske og franske statsmenn ikke få til, medmindre de ophisser folket innenlands, og prøver å få folkemeningen også i utlandet på sin side. Derfor taler de så flittig om traktatbrudd fra Tysklands side, så krig eller tvangsmidler eventuelt kan rettferdiggjøres. Derfor er det på sin plass at vi nu går til våbenstillstandsavtalene i 1918 og spør, hvem har begått traktatbruddet. Og vi må da særlig være opmerksom på at Tysklands opsigelse av bestemmelsen om Rhinland-sonen er bare en følge av det traktatbrudd som

blev begått av entente-maktene under fredsdiktatet. Og siden vi er med i Folkeforbundet og dermed har et visst ansvar for utviklingen, har vi ikke bare rett til å si fra, men også plikt.

Hvad spørsmålet om Englands stilling angår, kan det være av interesse å nevne den note som den tidligere engelske utenriksminister Sir Samuel Hoare sendte Frankrike i september 1935. Franskmenne vilde da ha greie på hvad engelskmennene mente med «uprovoserte angrep», som engelskmennene i følge Folkeforbundets bestemmelser skulde være med på å verne mot. I sin note fremholdt Hoare blandt annet at det rent negative, ikke-opfyllelse av traktater, ikke kunde regnes for uprovoserte angrep. Dessuten blev det fremholdt at når det er spørsmål om uprovoserte angrep, må man sondre mellom større eller mindre skyld hos den angripende part. En viss elasticitet i traktat-forpliktelsene er derfor endel av sikkerheten, fremholdt Hoare.

Dette er tydelig tale når det f. eks. gjelder Rhinlandsonen. At tyskerne ikke lenger vil finne sig i denne bestemmelse i Versailles-traktaten, kunde Hoare således ikke betrakte som et uprovosert angrep, som engelskmennene måtte reagere mot. Det sier sig selv at tyskerne har blitt merke i dette og trukket sine slutninger. At Hoare har tenkt på Rhinlandsonen da han sa disse ord, derom kan det efter min mening ikke være den ringeste tvil. Den politiske konstellasjon man nu har, var i virkeligheten bakgrunnen for Hoare's note.

Demilitariserte soner.

Vi kan gå tilbake til 1905 da unionen blev oppløst mellom Norge og Sverige. Svenskene krevet da at våre grensefestninger skulde rives. Det var et av vilkårene for å gå med på unionsoppløsningen. Dette svenske krav om en festningsfri sone blev fra vår side møtt med krav om en nøytral sone på begge sider av grensen, og i prinsippet av samme bredde. Svenskene gikk med på dette. Likheten mellom Norge og Sverige var dermed formelt i orden, uaktet en nøytral sone på vår side var mere generende enn en tilsvarende sone på svensk side. Formelt var imidlertid som sagt saken i orden. Og jeg mener at skal det være tale om demilitariserte soner, må man følge den vei som Sverige og Norge den gang gikk. Der må være soner på begge sider av grensen, og på formelt like vilkår. Det er betingelsen for at slike soner skal være stabile. Derfor mener jeg, at det forslag som Hitler har fremsatt om en sone på begge sider av grensen, er prinsipielt helt riktig. Og efter de trusler Frankrike og Russland nu er kommet med, må det være aldeles uforsvarlig for tyskerne å trekke tilbake sine tropper eller å undlate å bygge ut festningsverker. Skulde nu Tyskland trekke sine tropper tilbake, kan jeg tenke mig, at det kunde gjøres på en betingelse, nemlig den at England garanterte at der intet overfall skal finne sted på Tyskland, mens man forhandler om en fremtidig ordning, og heller ikke i løpet av et år efter at forhandlingene eventuelt er slutt eller avbrutt.

De forhandlinger som nu burde føres for å få en rimelig ordning i stand, måtte optas på en bred basis, og ikke bare om de punkter som Hitler har nevnt. Den brede basis jeg tenker på, omfatter hele våbenstillstandsvilkårene fra 1918. Diktatfreden fra Versailles i 1919 bør revideres så langt som vilkårene var i strid med de synspunkter som våbenstillstandsavtalen var bygget på. Vilde man opta forhandlinger herom, så skulde man se det var ikke bare småting i våbenstillstandsavtalen som blev krenket ved fredstraktaten, men ting av umåtelig rekkevidde. La folkene se denne sannhet i øinene, så kanskje man får det mindre travelt med å snakke om traktatbrudd fra Tysklands side nettop i den nuværende situasjon.

Rhinlandsonen i den form den fikk i Versailles-traktaten, var et av de fæleste lik i lasten som Folkeforbundsskuta la ut med ved starten. Franskmenne i 1920 (Main-okkupasjonen), og belgierne i 1923 (Ruhr-okkupasjonen), gav oss alle en første rangs anskuelsesundervisning i så måte. Jo, før man får dette lik senket i havet, selvfølgelig med passende begravelseremonier, desto bedre både for mannskap og passagerer.

N. Gjelsvik.

Nattem 2. 1140
20 juni 1936.

resolusjon

som var enstemmig anbefalt av
landsstyre og representantskap:

«Landsmøtet i Norges Bonde-
lag 1936 i Namsos gjev denne
fråsegn: Det er no mykje om
å gjera at alle norderlandske
folk kan stå saman i full ven-
skap, men det viktugaste vil-
kår for dette er, at gamle syn-
der vert sona og gamal urett
bøtt. Kan vi nå fram soleis, vil
vi verta eit framifrå fyredøme
for andre folk i ei vanskeleg
tid. Med Danmark må vi få op-
gjørt den uretten vi måtte lida
i 1814, då dei gamle norske øy-
rike vart tekne frå oss. Den
moralske retten vi no hev til
Grønland kan Noreg ikkje
sleppa, og vonar vi snarast råd

er kan koma til rettes med Dan-
mark i denne store saki».

2 Mai 1978.

Lauge Kochs memento.

Der er ingen tvil om at hr. Gunnleik Jensson har rett i at Lauge Kochs norskfiendtlighet har sin støtte i ryggen fra den ansvarlige danske myndighet og muligens også inspirert av denne myndighet også kommer dertil den samlede danske presse.

Saken er jo at Lauge Koch først og fremst er dansk med sitt nasjonale dansk-sinn i full orden, og først i annen rekke er han videnskapelig næringsinteressert. Men har vi nordmenn i grunnen noe å si på ham av den grunn?

Lauge Koch har fått sitt norske hat inn med morsmelken og med historieundervisningen i den danske skole. Den dansk-norske unionspolitikk og skismaet i 1814 ser ganske anderledes ut i de danske historikeres fremstilling enn i våre norske, og kan man da fortenke Lauge Koch og hans frender i at de ser dansk på tingene? På Grønlandspolitikken, ja på Ishavsområdet i det hele — husk Danmarks protest mot Norges suverenitet over Svalbard og Norges hevdelse av eiendomsretten på Jan Mayn.

Lauge Koch og danskene vil ha ordnet fullt op og ha skjøtet i orden og heftelsesfritt den dag den gamle plan om å selge hele Grønlandsområdet til Amerika skal realiseres. Husk det, så har vi forklaring nok på Lauge Kochs og danskenes mentalitet.

Hadde bare vi norske så sant

den samme innstilling, så blev der nok en annen lyd i bjellen; men her på berget er det partihensynene og de personlige interesser som spiller førstefiolinen. De nasjonale interesser og de store næringsinteresser vi har i de «norske strømme» kommer i annen rekke. Derfor gikk det som det gjorde i Grønlandssaken og derfor går det som det går med vår utenrikspolitikk kontra Danmark idag.

O. R.

Natinaltidende m. 50
19 feb. 1938.

Stollig-Dommen paa godt og ondt —

HØJESTERETS Dom i Gaar afslutter en af de Sager, der hører til Stollig-Komplekset, hvis Oprindelse — som omtalt i vor ledende Artikel 14. ds. — er Overgangen fra tysk til dansk Besiddelse af en Gaard i Landsbyen Stollig, Løjt Sogn ved Aabenraa.

Maaske vil det lette Forstaaelsen af Højesterets-Kendelsen, naar vi først redegør for de Dele af Stollig-Komplekset, der er den uvedkommende.

Dette er først og fremmest Tilfældet med Sagens nationalpolitiske Kærne: Højesteret har ikke haft at dømme om de Foretelser, der er knyttede til den danske Gaardejer Warming's Erhvervelse af en Ejendom, som den tysksindede Gaardejer Pærksen — trods vidtgaaende dansk Imødekommenhed — havde vist sig ude af Stand til at bevare for sig og sin Familie. Før som efter Højesterets-Dommen staar det fast, at ingen danske Personligheder eller Pengeinstitutter kan rammes af nogen objektivt begrundet Kritik i Forbindelse med denne Handel, og at derfor den nationalpolitiske Agitation, Nordslesvigs tysksindede Mindretal har rejst — væsenlig med Eksport for Øje — er ligesaa forløjet som uanstændig.

Ikke heller har Højesteret i fjærneste Maade haft at tage Stilling til den Del af Stollig-Komplekset, som staar i Forbindelse med Forsøget paa at faa udsendt et tysk-nazistisk Flyveskrift om Politiets og Anklagemyndighedens Handlemaade under Sagens Forløb.

Den i denne Flyveskrift-Affære foreliggende Landsrets-Kendelse bekræfter det Standpunkt, vi her i Bladet har gjort gældende (19. Novbr. og 10. Decbr. f. A.): Det tyske Skrift indeholder Angreb paa Øvrigheden, der ikke kunde forblive ustraffede i et ordnet Samfund, og som isøvrigt i Tyskland vilde have skaffet de ansvarlige Ophavsmænd adskillige Aars Tugthus.

Men desværre havde den stedlige Politi- og Stats-Advokatur i Anklageskriftet sammenrodet væsenligt og uvæsenligt, saa de tysksindede Agitatorer tillige kom til at staa til Rette for en ganske ligegyldig Polemik, der ikke kunde gøre en Kat, end sige dansk Øvrighed Fortrød. Ikke nok hermed: den stedlige Anklagemyndighed krævede (27. Septbr f. A.) de tre Tiltalte frakendt deres borgerlige Rettigheder — for saa ved Domsforhandlingen (1. December) at frafalde denne Paastand.

Vi skrev dengang, at „saaledes var det lykkedes Hr. Steincke's Justits at levere tre af Nordslesvigs tysksindede Førere Stof til en Agitation, der vandt Genlyd over det halve Tyskland, med den tilsyneladende Virkning, at de danske Retsmyndigheder havde ladet sig skræmme“.

At et konservativt Blad skulde være ene om at paatale de taabelige og i deres Konsekvenser farlige Metoder, den Steincke'ske Justits havde bragt til Anvendelse mod nationalpolitiske Modstandere i Grænselandet — det er et Tidens Tegn paa „Demokratiet's Ynkverdighed.

Skranken hører Forsvaret gennemgaa Indicie-Materialet — kostelig er Politiets Historie om Hærværket, udovent en „bælgmørk Nat,“ som ved Forespørgsel til Meteorologisk Institut viser sig at have været en Nat med Fuldmaane skinnende fra en skyfri Himmel — saa faar man det Indtryk, at Aabenraa's, under den nordslesvigske Politiajntant, Amtmand i Aabenraa og Sønderborg Amt, Refslund Thomsen, sorterende Opdager-Korps ikke udelukkende kan være sammensat af Sherlock Holmes'er. Der staar en Atmosfære af lokal Sladder, stædig Teoritiseringen og forudfattet Mening omkring denne Politi-Undersøgelse. Allerede Statsadvokatens Anklagetal i Højesteret lod ane Indicie-Materialets Skrøbelighed. Mellem Forsvarets Hænder smuldrede det til Støv, Vinden bar bort.

Enstemmigt frikendte Højesteret begge i den Stollig'ske Hærværk-Sag Anklagede, Schmidt saa vel som Pærksen.

Dommen vil af dansk Offenlighed blive modtaget som Vidnesbyrd om de strænge Krav, Højesteret stiller til et Indicie-Materiale, der skal danne Grundlag for Kendelser, som griber dybt ind i Menneskers Skæbne. I Tider, da et springsk og dilettantisk Regimente — bevidst og ubevidst — undergraver Domstolernes Anseelse, giver Højesterets Stollig-Dom Tillid og Tryghed.

Dybt beklageligt er det derimod, at denne Højesterets-Dom uundgaeligt vil ramme dansk Øvrighed i Nordslesvig. Det tysksindede Mindretals Nazist-Førere og -Agitatorer, som ogsaa kender de sønderjydske Landsdeles Historie, vil have let Spil, naar de minder om, at den tyske Tids stedlige Myndigheder og Dommere jog dansk Vildt, som

ude af Stand til at bevare for sig og sin Familie. Før som efter Højesterets-Dommen staar det fast, at ingen danske Personligheder eller Pengeinstituter kan rammes af nogen objektivt begrundet Kritik i Forbindelse med denne Handel, og at derfor den nationalpolitiske Agitation, Nordslesvigs tysksindede Mindretal har rejst — væsenlig med Eksport for Øje — er ligesaa forløjet som uanstændig.

Ikke heller har Højesteret i fjærneste Maade haft at tage Stilling til den Del af Stollig-Komplekset, som staar i Forbindelse med Forsøget paa at faa udsendt et tysk-nazistisk Flyveskrift om Politiets og Anklagemyndighedens Handlemaade under Sagens Forløb.

Den i denne Flyveskrift-Affære foreliggende Landsrets-Kendelse bekræfter det Standpunkt, vi her i Bladet har gjort gældende (19. Novbr. og 10. Decbr. f. A.): Det tyske Skrift indeholder Angreb paa Øvrigheden, der ikke kunde forblive ustraffede i et ordnet Samfund, og som iøvrigt i Tyskland vilde have skaffet de ansvarlige Ophavsmænd adskillige Aars Tugthus.

Men desværre havde den stedlige Politi- og Stats-Advokatur i Anklageskriftet sammenrodet væsenligt og uvæsenligt, saa de tysksindede Agitatorer tillige kom til at staa til Rette for en ganske ligegyldig Polemik, der ikke kunde gøre en Kat, end sige dansk Øvrighed Fortrød. Ikke nok hermed: den stedlige Anklagemyndighed krævede (27. Septbr f. A.) de tre Tiltalte frakendt deres borgerlige Rettigheder — for saa ved Domsforhandlingen (1. December) at frafalde denne Paastand.

Vi skrev dengang, at „saaledes var det lykkedes Hr. Steineke's Justits at levere tre af Nordslesvigs tysksindede Førere Stof til en Agitation, der vandt Genlyd over det halve Tyskland, med den tilsyneladende Virkning, at de danske Retsmyndigheder havde ladet sig skræmme“.

At et konservativt Blad skulde være ene om at paatale de taabelige og i deres Konsekvenser farlige Metoder, den Steincke'ske Justits havde bragt til Anvendelse mod nationalpolitiske Modstandere i Grænselandet — det er et Tidens Tegn paa „Demokratiet's Ynkverdighed“.

Højesterets Dom i Gaar afgør da alene den Del af Stollig-Komplekset, som angaar det Hærværk (bl. a. Brøndforgiftning), der vitterlig er udøvet paa Gaardejer Warming's Ejendom, da han — juridisk og moralsk lige uangribeligt — havde overtaget den efter Pærksen.

Ved Aabenraa-Underrettens Kendelse blev nu Pærksen kendt skyldig i Hærværk-Forbrydelserne og idømt 8 Maaneders Fængsel og Tab af borgerlige Rettigheder i 5 Aar; denne Dom stadfæstede Vestre Landsret. Ligeledes var i Aabenraa den unge tysksindede Nazistfører, Jep Schmidt, der i Skrift og Tale voldsomt havde ivret mod det Warming'ske Gaardkøb, dømt, som en Art Anstifter eller Medvider i Hærværket, til 10 Dages Hæfte; Landsretten i Viborg frikendte ham paa Grund af manglende Bevis.

De nævnte Instanser havde dømt udelukkende paa Indicier, mod de Tiltaltes vedvarende og energiske Protest.

Hvem forsyner Anklagemyndigheden med Indicier? — Det gør Politet. Naar man nu i Højesterets-

Skranken hører Forsvaret gennemgaa Indicie-Materialet — kostelig er Politiets Historie om Hærværket, udøvet en „bælgmørk Nat,“ som ved Forespørgsel til Meteorologisk Institut viser sig at have været en Nat med Fuldmaane skinnende fra en skyfri Himmel — saa faar man det Indtryk, at Aabenraa's, under den nordslesvigske Politiajutant, Amtmand i Aabenraa og Sønderborg Amt, Refslund Thomsen, sorterende Opdager-Korps ikke udelukkende kan være sammensat af Sherlock Holmes'er. Der staar en Atmosfære af lokal Sladder, stadig Teoritiseringen og forudfattet Mening omkring denne Politi-Undersøgelse. Allerede Statsadvokatens Anklagetales i Højesteret lod ane Indicie-Materialets Skrobelighed. Mellem Forsvarets Hænder smuldrede det til Støv, Vinden bar bort.

Enstemmigt frikendte Højesteret begge i den Stollig'ske Hærværk-Sag Anklagede, Schmidt saa vel som Pærksen.

Dommen vil af dansk Offenlighed blive modtaget som Vidnesbyrd om de strænge Krav, Højesteret stiller til et Indicie-Materiale, der skal danne Grundlag for Kendelser, som griber dybt ind i Menneskers Skæbne. I Tider, da et springsk og dilettantisk Regimente — bevidst og ubevidst — undergraver Domstolenes Anseelse, giver Højesterets Stollig-Dom Tillid og Tryghed.

Dybt beklageligt er det derimod, at denne Højesterets-Dom uundgaaeligt vil ramme dansk Øvrighed i Nordslesvig. Det tysksindede Mindretals Nazist-Førere og -Agitatorer, som ogsaa kender de sonderjydske Landsdeles Historie, vil have let Spil, naar de minder om, at den tyske Tids stedlige Myndigheder og Dommere jog dansk Vildt, som Over-, Rigs- og Kammer-Retter, i Kiel, i Berlin og i Leipzig, gav Freden og Friheden tilbage. Ærlig og oprigtig talt: vi under ikke tysksindede Nazister Lejlighed til at drage den Slags Paralleller.

Gang paa Gang har vi her i Bladet advaret mod de Tiløb til dansk Scharfmacherei, der er bleven forsøgt i Nordslesvig under Justitsminister Steincke's og Folketingsmand J. P. Nielsen's forenede Ledelse med den stedlige Politiajutant som Redskab. Disse Metoder bragte det mægtige Tyskland Nederlag — hvad andet skulde de kunne bringe Danmark? Værst af alt er Forsøg, der opgives ved mindste Modstand (Sygeplejersken i Ubjerg), og som bærer Præg af, at de mere tjener Herrens Steincke og Nielsen's antinazistiske Ildhu, end de egner sig til Fremme af danske Interesser.

Maaske kunde i denne Politiets Enheds-Periode Højesterets Stollig-Dom ogsaa benyttes til at fjerne det nordslesvigske Politiajutant-Embedes Byrder fra Amtmand Refslund Thomsen's Skuldre. Han maa i Forvejen have nok at passe.

ST. REGNEGADE 2. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,985

Bladet:

Berlingske Tidende Aften

skriver den 18 FEB. 1938

Frifindelse i Stollig-Sagen

Men Pørksen fik ingen Erstatning

Højesteret afsagde i Dag lidt over 12 Dom i Stollig-Sagen. Pørksen frifindes, men han faar ikke Erstatning for udstaaet Fængsling.

For Jep Schmidt stadfæstes Landsrettens Dom. Det vil sige, at ogsaa Jep Schmidt frifindes.

Præmisserne

Den i denne Sag af Vestre Landsret afsagte Dom er med Justitsministeriets Tilladelse indanket for Højesteret, dels af Tiltalte Thomas Pørksen, dels af Anklagemyndigheden for Pørksen og Jep Schmidt. I Paadømmelsen har ni Dommere deltaget.

Med Hensyn til Tiltalen under Punkt A — Tiltale mod Pørksen og Schmidt for det grove Hærværk paa Warmings Gaard, Rudeknuseri, Brøndforurening og Paamaling af Gaarden „Warming Tyv“ — bemærkes, at de i Sagen oplyste Kendsgerninger ikke findes med til-

strækkelig Sikkerhed at pege hen paa, at nogen af de Tiltalte, Pørksen og Schmidt, selv eller ved Medvirken af Trediemand har begaaet disse Handlinger hvorved navnlig bemærkes, at den Uvilje mod Warmings Erhvervelse af Ejendommen, som Handlingerne gav Udtryk for, havde Udbredelse i en videre Kreds af Stedets Beboere.

Med Hensyn til Tiltalen under Punkt B — Tiltale mod Jep Schmidt for at have skrevet det anonyme Brev til Warming — findes Landsrettens Dom at kunne stadfæstes i Henhold til de i den anførte Grunde.

Med Hensyn til Tiltalen under Punkt C — Tiltale mod Pørksen for at have

opfordret til Hærværk mod Warmings Hakkelsesmaskine — bemærkes, at det henstaar som usikkert, om Tiltaltes Udtalelse til Svenson vedrørende Anbringelse af et Stykke Jern i Hakkelsesmaskinen har haft Karakteren af en strafbar Opfordring.

Den af de Tiltalte nedlagte Paastand om Tilkendelse af Erstatning for ufor- skyldt Fængsling findes ikke at kunne tages til Følge, for Tiltalte Pørkens Vedkommende allerede som Følge af, at Lovens Betingelser for Erstatning efter Sagens Bevisligheder ikke foreligger, og for Tiltalte Schmidts Vedkommende, idet han ved sit Forhold har givet Anledning til Fængslingen.

Efter det anførte vil Dommen for Tiltalte Schmidts Vedkommende være at stadfæste, og Tiltalte Pørksen være at frifinde for det Offentliges Tiltale. Thi kendes for Ret:

For Tiltalte Jep Marcussen Schmidts Vedkommende bør Landsrettens Dom

ved Magt at stande. Tiltalte Thomas Pørksen bør for det Offentliges Tiltale i denne Sag fri at være, og der tilkommer ham ikke Erstatning for udstaaet Fængsling.

Sagens Omkostninger for alle Retter, derunder de fastsatte Salærer, udredes af det Offentlige, forsaavidt disse to Tiltalte angaar. I Salær for Højesteret tillægges der Højesteretssagførerne Bülow og Ahnfelt-Rønne hver 800 Kr. og Højesteretssagfører Stein 200 Kr.

Anklageskriftet

Ved Anklageskrift af 29. April 1937 fra 3. jydsk Statsadvokatur er Jep Marcussen Schmidt og Thomas Pørksen sat under Tiltale til at lide Straf:

A.

de Tiltalte Schmidt og Pørksen:

1. efter Straffelovens § 291, Stk. 2 for Hærværk af betydeligt Omfang ved, at de Tiltalte paa en saadan Maade, at begge maa anses ansvarlige, enten selv eller ved andre.

a. omkring 31. Oktober 1936 har ituslaaet fire Vinduesruder Stuehuset til Gaardejer Jørgen Warmings Ejendom i Stollig,

b. Natten mellem den 11. og 12. Januar 1937 har ituslaaet 1 Vinduesruder og 5 Vinduesrammer og Sprosser sammesteds samt ved at anbringe 2 Dunker med Petroleum og en Sæk med Hestegødning i den til Ejendommen hørende Brønd har gjort denne ubrugelig for længere Tid.

2. I Medfør af Retsplejelovens § 725, Stk. 3 efter Straffelovens § 267 for Ærekrænkelser ved, at de Tiltalte paa en saadan Maade, at de begge maa anses ansvarlige, enten selv eller ved andre Natten mellem den 11. og 12. Januar 1937 paa Stolliggaards Gavl ud mod Hovedvejen med røde Bogstaver har malet „Tyv Warming“.

B.

Tiltalte Schmidt efter Straffelovens § 266 og § 267, jfr. § 275 ved den 14. Oktober 1936 at have tilsendt Gaardejer Jørgen Warming, Stollig, et Brev, hvis Indhold foruden at være af ærekrænkende Natur tillige var egnet til hos Warming at fremkalde alvorlig Frygt for Liv, Helbred eller Velfærd.

C.

Tiltalte Pørksen efter Straffelovens § 291, Stk. 2, jfr. § 21 for Forsøg paa Hærværk ved i Oktober 1936 at have forsøgt at overtale Johan Alfred Svenson, der da var i Tjeneste hos Gaardejer Jørgen Warming, Stollig, til at anbringe et Stykke Jern i Warmings Hakkelsesmaskine, saaledes at det med Knive forsynede Hjul vilde sprænges, naar Maskinen toges i Brug.

Bladet:

ingske Tidende

skriver den 19 FEB 1936

Pørksen og Jep Schmidt blev frifundet

Højesterets Dom i Stollig-Sagen

HØJESTERET afsagde i Gaar Dom i Stollig-Sagen. Pørksen frifandtes, men han fik ikke Erstatning for udstaaet Fængsling.

For Jep Schmidt stadfæstedes Landsrettens Dom. Det vil sige, at ogsaa Jep Schmidt blev frifundet, og heller ikke han faar Erstatning.

Præmisserne

Højesterets Præmisser lyder saaledes:

Den i denne Sag af Vestre Landsret afsagte Dom er med Justitsministeriets Tilladelse indanket for Højesteret, dels af Tiltalte Thomas Pørksen, dels af Anklagemyndigheden for Pørksen og Jep Schmidt. I Paadømmelsen har ni Dommere deltaget.

Med Hensyn til Tiltalen under Punkt A — Tiltale mod Pørksen og Schmidt for det grove Hærværk paa Warmings Gaard, Rudeknuseri, Brøndforurening og Paamaling af Gaarden „Warming Tyv“ — bemærkes, at de i Sagen oplyste Kendsgerninger ikke findes med tilstrækkelig Sikkerhed at pege hen paa, at nogen af de Tiltalte, Pørksen og Schmidt, selv eller ved Medvirken af Trediemand har begaaet disse Handlinger, hvorved navnlig bemærkes, at den Uvilje mod Warmings Erhvervelse af Ejendommen, som Handlingerne gav Udtryk for, havde Udbredelse i en videre Kreds af Stedets Beboere.

Med Hensyn til Tiltalen under Punkt B — Tiltale mod Jep Schmidt for at have skrevet det anonyme Brev til Warming — findes Landsrettens Dom at kunne stadfæstes i Henhold til de anførte Grunde.

Med Hensyn til Tiltalen under Punkt C — Tiltale mod Pørksen for at have opfordret til Hærværk mod Warmings Hakkelsemaskine — bemærkes, at det henstaar som usikkert, om Tiltaltes Udtalelse til Svenson vedrørende Anbringelse af et Stykke Jern i Hakkelsesmaskinen har haft Karakteren af en strafbar Opfordring.

Den af de Tiltalte nedlagte Paastand om Tilkendelse af Erstatning for ufor skyldt Fængsling findes ikke at kunne tages til Følge, for Tiltalte Pørksens Vedkommende allerede som Følge af, at Lovens Betingelser for Erstatning efter Sagens Bevisligheder ikke foreligger, og for Tiltalte Schmidts Vedkommende, idet han ved sit Forhold har givet Anledning til Fængslingen.

Efter det anførte vil Dommen for Tiltalte Schmidts Vedkommende være at stadfæste og Tiltalte Pørksen være at frifinde for det Offentliges Tiltale.

Dommen

Thi kendes for Ret:

For Tiltalte Jep Marcussen Schmidts Vedkommende bør Landsrettens Dom ved Magt at stande. Tiltalte Thomas Pørksen bør for det Offentliges Tiltale i denne Sag fri at være, og der tilkom-

mer ham ikke Erstatning for udstaaet Fængsling.

Sagens Omkostninger for alle Retter, derunder de fastsatte Salærer, udredes af det Offentlige, forsaavidt disse to Tiltalte angaar. I Salær for Højesteret tillægges der Højesteretssagførerne Bülow og Ahnfelt-Rønne hver 800 Kr. og Højesteretssagfører Stein 200 Kr.

Anklageskriftet

Ved Anklageskrift af 29. April 1937 fra 3. jyske Statsadvokatur var Jep Marcussen Schmidt og Thomas Pørksen sat under Tiltale til at lide Straf:

A.

de Tiltalte Schmidt og Pørksen:

1. efter Straffelovens § 291, Stk. 2 for Hærværk af betydeligt Omfang ved, at de Tiltalte paa en saadan Maade, at begge maa anses ansvarlige, enten selv eller ved andre
 - a. omkring 31. Oktober 1936 har ituslaaet fire Vinduesruder i Stuehuset til Gaardejer Jørgen Warmings Ejendom i Stollig,
 - b. Natten mellem den 11. og 12. Januar 1937 har ituslaaet 13 Vinduesruder og 5 Vinduesrammer og Sprosser sammesteds samt ved at anbringe 2 Dunke med Petroleum og en Sæk med Hestegødning i den til Ejendommen hørende Brønd har gjort denne ubrugelig for længere Tid.
2. I Medfør af Retsplejelovens § 725, Stk. 3 efter Straffelovens § 267 for Ærekrænkelse, ved at de Tiltalte paa en saadan Maade, at de begge maa anses ansvarlige, enten selv eller ved andre Natten mellem den 11. og 12. Januar 1937 paa Stolliggaards Gavl ud mod Hovedvejen

med røde Bogstaver har malet „Tyv Warming“.

B.

Tiltalte Schmidt efter Straffelovens § 266 og § 267, jfr. § 275 ved den 14. Oktober 1936 at have tilsendt Gaardejer Jørgen Warming, Stollig, et Brev, hvis Indhold foruden at være af ærekrænkende Natur tillige var egnet til hos Warming at fremkalde alvorlig Frygt for Liv, Helbred eller Velfærd.

C.

Tiltalte Pørksen efter Straffelovens § 291, Stk. 2, jfr. § 21 for Forsøg paa Hærværk ved i Oktober 1936 at have forsøgt at overtale Johan Alfred Svenson, der da var i Tjeneste hos Gaardejer Jørgen Warming, Stollig, til at anbringe et Stykke Jern i Warmings Hakkelsemaskine, saaledes at det med Knive forsynede Hjul vilde sprænges, naar Maskinen toges i Brug.

For Pørksens Vedkommende afslaar Højesteret Erstatningskravet ved en Henvisning til, at Lovens Betingelser for Erstatning efter Sagens Bevisligheder ikke foreligger. Herved sigtes til Bestemmelsen i Retsplejelovens § 1018 b, 1. Stykke, hvori det hedder, at Erstatning ikke tilkendes den Frifundne, naar „de fremkomne Oplysninger dog giver begrundet Formodning for, at han er skyldig i den Forbrydelse, for hvilken han var fængslet.“

For Schmidts Vedkommende havde Vestre Landsrets Dom en tilsvarende Begrundelse for Nægtelse af Erstatning. Højesteret begrundet sit Standpunkt til Schmidts Krav om Erstatning ved en Bemærkning om, at han selv ved sit Forhold har givet Anledning til Fængslingen. Denne Begrundelse henviser til Retsplejelovens § 1018 b, 2. Stykke, hvori det hedder: „Retten til Erstatning bortfalder dog, naar den Paagældende selv ved sit Forhold har givet Anledning til Fængslingen, med mindre det udviste urigtige Forhold maa antages at være foranlediget af Frygt, Forvirring eller undskyldelig Misforstaaelse.“

Da Dommen blev afsagt

Højesterets Frifindelsesdom i Stollig-Sagen blev afsagt lidt over Kl. 12. Dommerne havde voteret fra Kl. 9 Morgen, og Voteringen varede det meste af Formiddagen.

Ved Dommens Afsigelse var kun

Pressens Repræsentanter til Stede. Baade Pørksen og Jep Schmidt og den privat engagerede Forsvarer, Landsretssagfører, Dr. jur. Clausen fra Haderslev, var Torsdag Eftermiddag rejst tilbage til Sønderjylland.

Efter Domsafsigelsen tog Højesteret den sædvanlige „Lappeferie“. Næste Retsmøde er Torsdag den 3. Marts.

"Nationaltidende" nr. 50
19 feb. 1938.

Stollig-Sagens Punktum: Begge Tiltalte frifundet

Det Offentlige skal udrede alle Sagens Omkostninger, men der gives ikke Erstatning for Fængslingen

Ingen Udsigt til ny Undersøgelse i Sagen

HØJESTERETS 9 Dommere frikendte i Gaar enstemmigt de Tiltalte i Stollig-Sagen: *Thomas Pærksen* og *Jep Marcussen Schmidt*.

Højesteret omstødte baade Underrets- og Landsretsdom for Pærksens Vedkommende — 8 Maaneders Fængsel med 5 Aars Tab af borgerlige Rettigheder — og stadfæstede Landsrettens Frifindelse af Jep Marcussen Schmidt.

Dommen siger, at det lige saa godt kan være andre af Stedets Beboere, som har forårsaget eller forpvet Hærværket og de andre Forbrydelser mod Grd. Warming. Det Offentlige skal udrede alle Sagens Omkostninger, undtagen for Grd. Closter, som gled ud af Sagen ved Landsretsdommen, der gav ham en Bøde paa 100 Kr.

Ikke Erstatning for Varetægtsarrest

Kun paa eet eneste Punkt gaar Dommen ikke fuldt og helt ind for Forsvarets Opfattelse af Sagen. Der tilkendes ikke de to Dømte den krævede Erstatning for uforskyldt Varetægtsfængsel, Tort og Svie. Det

begrundes for Pærksens Vedkommende med Sagens Bevisligheder. Retsplejeloven siger, at der ikke kan gives Erstatning, naar de fremkomne Oplysninger dog giver begrundet Formodning for, at den Tiltalte er skyldig i den Forbrydelse, for hvilken han var fængslet. Schmidt faar ikke Erstatning, fordi han „ved sit Forhold har givet Anledning til Fængslingen“. Herved sigtes til hans Artikler om Sagen i „Nord-schleswigsche Zeitung“, der saa kraftigt gik ind for Pærksen.

Vendingen i Sagen

Dommen kom ikke den, der har fulgt Højesteretsproceduren de fire Dage igennem, ganske uventet. Da Statsadvokat Schlegel indlod Schmidts Sag til Doms med den Bemærkning, at han medgav Forsvaret, at der ikke var mange Beviser, og kun begrundede Anklagemyndighedens Appel af Landsretsdommen med, at „Sagen burde forelægges den høje Ret i den Skikkelse, i hvilken den er paadømt ved to Instanser“, frafaldt han i Realiteten Tiltalen mod Schmidt. For Pærksen havde Sagen, som paapeget i *Nationaltidende* i Gaar, taget en afgjort gunstig Vending i Tiden mellem Landsretsdom og Højesteretsprocedure.

Kommentarer til dette Resultat af en Sag, som i sjælden Grad har sat

Sindene i Bevægelse i Grænseegnene, findes iøvrigt i vor ledende Artikel.

Dommen

Forhold A (Rudeknusningerne, Brøndforureningen, Paamalingen): De i Sagen oplyste Kendsgerninger findes ikke med tilstrækkelig Sikkerhed at pege hen paa, at nogen af de Tiltalte selv eller ved Medvirken af Trediemand har begaaet disse Handlinger, hvorved navnlig bemærkes, at den Uvilje mod Warmings Erhvervelse af Ejendommen, som Handlingen gav Udtryk for, havde Udbredelse i en videre Kreds af Stedets Beboere.

Forhold B (Tiltalen mod Schmidt for at have skrevet det anonyme Truselsbrev): Landsrettens Dom stadfæstes i Henhold til de anførte Grunde (Frifindelse paa Grund af manglende Bevis).

Forhold C (Tiltalen mod Pærksen for at have opfordret Tjenestekarlen Svensson til Ødelæggelse af Warmings Hakkelsesmaskine): Det henstaar som usikkert, om Tiltaltes Udtalelse til Svensson vedrørende Anbringelse af et Stykke Jern i Hakkelsesmaskinen har haft Karakteren af en strafbar Opfordring.

Den af de Tiltalte nedlagte Paastand

(Fortsættes Side 4).

ge, forsaavidt disse to Tiltalte er.

Bælt for Højesteret tillægges Højesteretsadvokat Bülow og Højesteretsadvokat Ahnfelt-Rønne 800 Kr., Højesteretsadvokat (som opr. var beskikket til Højesteret for Schmidt) 200 Kr.

Oppe fornyet Undersøgelse

I efter denne Dom næppe blive en fornyet Undersøgelse af Sagen om Dommen peger paa andre end de af Anklagemyndigheden fremlagte Beviser. Man vil antagelig, uden tvivl, være tilbøjelig til at Pærksen ikke fik sin skyld, fordi der dog er Formodning om hans Skyld, betragte Sagen som et Modstræk mod Underkendelsen af hans Skyld, det har været muligt at lade juridisk prøve. Out.

"Høstningstidende" nr. 50
19 feb. 1938.

Lystspilfilm

Elsie
Marie
Hansen og
Schjølær
Linck

ne. Den er af samme Art
er i de Tallerkener, Of
slaar i Stykker, medens
og Herrer øver sig i at v
plikerne og Skaarene fløj
kettet med nogle Smæld,
skuerne til at more sig,
var i Tivolis „muntre Køk
ler Linck havde sin gaml
Officeren og var den flin
slaa itu. Rollen og Post
smadret med et saa samv
Humør, at det gav Genlye
Galleriet i Latterbrøl og R

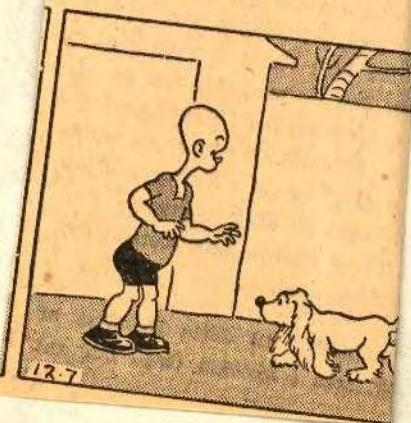
Olga Svendsen var Offic
svulmede af forloren Forn
nie Jessen som hendes kru
ter var Køkkenet værdigt, o
Hendler, Mogens Davidsen
Marie Hansen kastede sig i
med tilsvarende Adræthed.
spillede Clara Østø og Po
helt pæn Folkekomedie.

Naar Teatret har genopt
forældede danske Farce nu i
den som den Forestilling, der
ud for Revyen, er det rimel
det kendte Princip: Med ondt
fordrives — altsaa for at k

Olga
Svendsen og Clara
Østø

de danske Lystspilfilm ud. Den
svage Løjer gjorde saa megen
at man ikke paa Forhaand tør
det en gal Beregning.

Fortsat fra Side 3

Stollig-Sagens Punktum

om Tilkendelse af Erstatning for ufor
skyldt Fængsling findes ikke at kunne
tages til Følge — for Tiltalte Pærksens
Vedkommende allerede som Følge af,
at Lovens Betingelser for Erstatning
efter Sagens Bevisligheder ikke fore
ligger, og for Tiltalte Schmidts Ved
kommende, idet han ved sit Forhold
har givet Anledning til Fængslingen.

Efter det anførte vil Dommen for
Schmidts Vedkommende være at stad
fæste, og Tiltalte Pærksen være at fri
finde for det Offentliges Tiltale.

Thi kendes for Ret;

For tiltalte Jap Marcussen Schmidts
Vedkommende bør Landrettens Dom
ved Magt at stande. Tiltalte Thomas
Pærksen bør for det offentlige Tilt
tale i denne Sag fri at være, og der
tilkommer ham ikke Erstatning for
udstaaet Fængsling. Sagens Omkost
ninger for alle Retter, derunder de
fastsatte Salmør, udredes af det of
fentlige, forsaavidt disse to Tiltalte
angaar.

I Salmør for Højesteret tillægges
der Højesteretsassagfører Bülow og
Højesteretsassagfører Ahnfelt - Rønne
hver 800 Kr., Højesteretsassagfører
Stein (som opr. var beskikket til
Forvarer for Schmidt) 200 Kr.

Næppe fornyet Under søgelse

Der vil efter denne Dom næppe blive
Tale om en fornyet Undersøgelse af
Sagen, selv om Dommen peger paa andre
Muligheder end de af Anklagemyndig
heden prøvede. Man vil antagelig, un
der Henviisning til at Pærksen ikke fik
Erstatning, fordi der dog er Formod
ning om hans Skyld, betragte Sagen
som afsluttet med Underkendelsen af
de Beviser, det har været muligt at
samle og lade juridisk prøve. Out.

National Tidende m. 51
20 feb. 1938.

Kommentarer til Stollig-Dommen

**Politiet maa nu skabe fuld Klarhed i Sagen,
siger Landstingsmand Jepsen Christensen**

Nationaltidende privat

Aabenraa, Lørdag.

DEN tyske Presses Kommentarer til Højesterets Frifindelsesdom i Stollig-Sagen er vidt forskellige i Pressen Nord og Syd for Grænsen. Det tyske Mindretals Blad i Nord-slesvig, „Nordschleswigsche Zeitung“, skriver i sin ledende Artikel i Dag:

„Over dette Afsnit af Stollig-Sagen er Slutstregen nu slaaet, og vi kan med Tilfredshed fastslaa, at der dermed samtidig er slaaet en tyk Streg over tidligere begaaede Fejlgreb, der har haft Bitterhed og Uro til Følge.“

Bladet fremhæver den glimrende Indsats, som Forsvaret i Sagen har gjort, og anerkender, at der var stillet to af de bedste og mest ansete Sagførere i København til Raadighed for de to unge Tyskere. Artiklen slutter:

Et Bidrag til Afspænding

„Medens Modsætningerne i vor Hjemstavn som Følge af en hemningsløs Pressekampagne til Tider var bragt til Kogepunktet, kan den nu fældede Dom bidrage til en søelig Afspænding, som ikke mindst ønskes af den tyske Folkegruppe. Ganske vist er hertil yderligere eet fornødent: At det danske Angreb paa den tyske Jord, saaledes som det kun alt for tydeligt er kommet til Udtryk i det lumske Forbund mellem Familien Warming og Statskapitalen, omsider bliver bragt til Ophør.“

Nyt Angreb i Flensburger Nachrichten

Overfor disse Mindretalsbladets dæmpede og maadeholdne Betragtninger er det ejendommeligt at se „Flensburger Nachrichten“ benytte Lejligheden til nye Angreb. Efter at have læst den danske Presse Teksten skriver Bladet:

„For os er Affæren langt fra tilendebragt, idet Flyvebladssagen sandsynligvis ogsaa kommer for Højesteret. Man venter her paa Justitsministerens Afgørelse. Efter Frifindelsesdommen tvivler vi ikke paa, at denne Sag vil blive afgjort paa samme Maade, idet det i Dag uimodsagt staar fast, at de i Flyvebladssagen anklagede har sagt Sandheden og kæmpet for den.“

„Politiet maa skabe Klarhed!“

I de sønderjydske Blade skriver Landstingsmand H. Jepsen Christensen:

„Befolkningen i Sønderjylland kræver ingen uskyldig dømt, men den kræver Klarhed i Sagen og nu mere end nogensinde et utrætteligt Arbejde fra Politiets Side, indtil fuld Opklaring naas. Er Førksen og Schmidt uskyldi-

ge, saa har ingen større Interesse end netop disse to Mænd i, at Sagen opklares til Bunds. Højesteret har ved sin Frifindelse ingenlunde rensset Førksen for Mistanke, tværtimod har den over for Kravet om Erstatning for uforskyldt Fængsel henvist til Retsplejelovens Paragraf 1018 B. Højesteret har kun talt Jura i Sagen. Beviser for de Anklagedes Uskyld er ikke ført. Og saa derfor maa Politiet ikke hvile, før fuld Klarhed er skabt. De begaaede Forbrydelser er lige ækle, hvem der saa end har begaaet dem.“

Forsvarsforestillinger

Staten og Østgrønland

SOM før meddelt, har Nordmændene besluttet at anlægge endnu en meteorologisk Station højt mod Nord i Østgrønland.

Meddelelsen har vakt adskillig Opsigt her i Landet, og den har enkelte Steder i Pressen givet Anledning til Udtalelser om, at dette nye norske Initiativ utvivlsomt stod i Strid med Østgrønlandstraktaten. Dette er ikke Tilfældet. Nordmændene er ifølge Traktaten i deres gode Ret til at foretage sig, hvad de gør.

Forholdet er oven i Købet dette, at den internationale Vejrmeldingstjeneste har Grund til at paaskønne Nordmændenes Foretagsomhed. Den skyldes naturligvis først og fremmest de egne norske Interesser, der knytter sig til, at Norge har en saa betydelig Fiskerflaade gaaende i det nordlige Ishav. Alene denne Fangstvirksomhed gør det paakrævet, at der er etableret rationel Vejrmelding paa Østgrønland.

Men den internationale meteorologiske Tjeneste nyder samtidig godt deraf. Faktisk er Nordmændene ene om at afgive Vejrmeldinger fra disse arktiske Egne, fordi Meldingerne befordres videre over den kraftige norske Sender paa Jan Mayen. Det er i denne Forbindelse endog bleven hævdet, at den Grønlandsflyvning, som Lauge Koch tiltraadte i Lørdags, ikke vilde kunne gennemføres, hvis han ikke havde haft de norske Vejrmeldinger at støtte sig til.

Forholdet er ikke smigrende for den danske Stat. Der findes ganske vist ogsaa et Par danske Vejrmeldingsstationer paa den østgrønlandske Kyst; men de har væsentligst kun lokal Betydning. Hvis de skulde faa videre Betydning, maatte ogsaa vi anlægge en kraftig Sender, f. Eks. en Station paa Færøerne, svarende til den norske paa Jan Mayen.

Herfor har imidlertid hverken de administrative Myndigheder eller Meteorologerne vist nogen Interesse. Direktøren for Meteorologisk Institut, Hr. la Cour, fraraader endog direkte, at man gaar til en udvidet Vejrmeldingstjeneste fra Østgrønland. Han mener, at denne Tjeneste ikke har nogen særlig Interesse for os eller for Europa i det hele, og han erklærer, at hvis Meteorologisk Institut fik et større Beløb til Raadighed, saa vilde Pengene blive brugt til andre Opgaver end netop til en saadan udvidet Tjeneste fra Østgrønland.

Der synes dog indenfor de Sagkyndiges Kreds at være andre Meninger end Hr. la Cours om Betydningen af hurtige og omhyggelige Vejrmeldinger fra Grønland. Men naturligvis kan vi alle — Hr. la Cour indbefattet — have vort paa det tørre, saa længe Nordmændene forsyner os med Meldingerne.

Der er imidlertid ogsaa andre Synspunkter at gøre gældende end de rent meteorologiske. Lige meget hvilken politisk Afskygning der var ved Roret, har den danske Stat oftest kun vist Østgrønland en treven Interesse og ved Lejlighed endog indtaget en kølig Holdning overfor dansk privat Foretagsomhed deroppe. Naar Sandheden skal siges, er det i mange Tilfælde norsk Aktivitet i Østgrønland, der har vakt den danske Stat til Daad. Nu er ved den

betydelig Fiskeriflaade gaaende i det nordlige Ishav. Alene denne Fangstvirksomhed gør det paakrævet, at der er etableret rationel Vejrmelding paa Østgrønland.

Men den internationale meteorologiske Tjeneste nyder samtidig godt deraf. Faktisk er Nordmændene ene om at afgive Vejrmeldinger fra disse arktiske Egne, fordi Meldingerne befordres videre over den kraftige norske Sender paa Jan Mayen. Det er i denne Forbindelse endog bleven hævdet, at den Grønlandsflyvning, som Lauge Koch tiltraadte i Lørdags, ikke vilde kunne gennemføres, hvis han ikke havde haft de norske Vejrmeldinger at støtte sig til.

Forholdet er ikke smigrende for den danske Stat. Der findes ganske vist ogsaa et Par danske Vejrmeldingsstationer paa den østgrønlandske Kyst; men de har væsentligst kun lokal Betydning. Hvis de skulde faa videre Betydning, maatte ogsaa vi anlægge en kraftig Sender, f. Eks. en Station paa Færøerne, svarende til den norske paa Jan Mayen.

Herfor har imidlertid hverken de administrative Myndigheder eller Meteorologerne vist nogen Interesse. Direktøren for Meteorologisk Institut, Hr. la Cour, fraraader endog direkte, at man gaar til en udvidet Vejrmeldingstjeneste fra Østgrønland. Han mener, at denne Tjeneste ikke har nogen særlig Interesse for os eller for Europa i det hele, og han erklærer, at hvis Meteorologisk Institut fik et større Beløb til Raadighed, saa vilde Pengene blive brugt til andre Opgaver end netop til en saadan udvidet Tjeneste fra Østgrønland.

Der synes dog indenfor de Sagkyndiges Kreds at være andre Meninger end Hr. la Cours om Betydningen af hurtige og omhyggelige Vejrmeldinger fra Grønland. Men naturligvis kan vi alle — Hr. la Cour indbefattet — have vort paa det tørre, saa længe Nordmændene forsyner os med Meldingerne.

Der er imidlertid ogsaa andre Synspunkter at gøre gældende end de rent meteorologiske. Lige meget hvilken politisk Afskygning der var ved Roret, har den danske Stat oftest kun vist Østgrønland en treven Interesse og ved Lejlighed endog indtaget en kølig Holdning overfor dansk privat Foretagsomhed deroppe. Naar Sandheden skal siges, er det i mange Tilfælde norsk Aktivitet i Østgrønland, der har vakt den danske Stat til Daad. Nu er ved den mellemfolkelige Domstol Overhøjheden ogsaa over Østgrønland tilkendt Danmark, hvilket medfører den Forpligtelse, at det civilisatoriske og videnskabelige Initiativ først og fremmest bør ligge paa danske Hænder. Vi har før haft Erfaringer for, hvad et efterladende Kolonistyre medfører af nationale Skuffelser og Nederlag. Hvis det former sig saaledes, at det vel er Danmark, der har Suveræneteten, men Norge, der præger Landet med sine Foretagender og sit Arbejde, vil Følgerne ikke udeblive. Til syvende og sidst er det den faktiske Besiddelse, det kommer an paa.

Under alle Omstændigheder kan det ikke være Meteorologisk Institut og dets Chef, der bestemmer Statens Holdning paa det Omraade, der her er Tale om. Vi gaar ud fra, at Statsminister Stauning, hvis personlige Interesse for vor arktiske Koloni er uomtvistelig og paaskønnelsesværdig, vil tage Spørgsmaalet om et dansk meteorologisk Initiativ i Østgrønland op og føre det til en gunstig Løsning.

HEROLDEN ANNONCEBUREAU A/S

Avdeling for avisutklipp
Telefon: Centralbord 15750
Lille Grensen 5 (Schulzgården) Oslo

Bladets navn

Lorda Vidund
Yoss

Hallesby og Grønlandssaki.

Dr. Smedal

„Sannhets sak dør
aldri“.

Paa det Nordiske indremisjons-
møte i haust, let prof. Hallesby falla
nokre ord um Grønlandssaki, som
ikkje fall i god jord der nede, og
som har vekt mykje ordskifte i dan-
ske blad. Etter referati sa han um-
lag fylgjande:

„Dette møte skulde ha vært holdt
for flere aar siden, men Grønlands-
saken kom imellem. Der led vi ne-
derlag. Men har vi ikke tatt vaart
nederlag bra? Og danskene bør vite,
om ikke andre steder fra bør de hu-
ske det fra Sønderjylland, at man
kan seire gjennom nederlag, for sann-
hets sak dør aldri“.

Danskane kjende seg støytt. Og
no har professoren i eit intervju med
„Kristelig Dagblad“ sagt seg leid
for at „han kom til aa nevne denne
sak“, og legg til som forklaring fyl-
gjande:

1) Jeg hører at man hernede
har oppfattet det saa at jeg med hen-
sikt har valgt aa uttale disse ord
just paa avslutningsmøtet for paa
den maate aa avskjære de danske
adgangen til gjenmæle. Men den
slags baktanker vet jeg mig gauske
fri for. Det var rent tilfeldig at jeg
kom til aa si disse ord just ved den
leilighet.

2) Mine ord var uttalt spøke-
fullt, og var fra min side ment som
en spøk.

Jeg tenkte som saa: Det nor-
diske indremisjonsmøte, som skulde
vært holdt i 1931 i Oslo blev efter
henstilling fra dansk side avlyst paa
grunn av Grønlandssaken, nu der-
imot var saken avgjort — Danmark
hadde vunnet og Norge tapt. Da
tenkte jeg, at jeg som tilhørende den
tapende part kunde tillate mig en
liten spøk om saken. Men jeg for-
staar nu at den spøk var nheldig
anbragt, og jeg beklager meget at
jeg paa den maate mot min vilje kom
til aa saare mine danske venner.

ST. REGNEGADE 2. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

Jydske Tidende Kolding

skriver den

21-6-1938

En dansk Røst ved det tysk-nordiske Stævne i Lübeck

Kontorchef Wilhelmsen sluttede sin Tale med at fastslaa Dansk Ungdoms Solidaritet med Danskheden i Sydslesvig

Fra vor udsendte Medarbejder.

LYBÆK, MANDAG

Der blev i Dag, efter at „Nordische Gesellschaft“s Aarsmøde var blevet aabnet, holdt en dansk Tale, som mere haandfast end tidligere gav Udtryk for et klart, nationalt Standpunkt.

Foredragsholderen var den unge Kontorchef N. E. Wilhelmsen fra Erhvervenes Arbejdsanvisningskontor i København. Han talte ikke paa nogen bestemt Organisations Vegne, og derfor heller ikke med noget Mandat, men han ønskede at give Udtryk for de Tanker, der, som han sagde, bevægede den Ungdom, der i Dag tænker nationalt i Danmark.

Stævnet aabnes

Da Mødet aabnedes med Velkomsttaler af Lederen for „Nordische Gesellschaft“, Overpræsident Lohse, og Lübecks Overborgmester, Drechsler, havde de prominente Deltagere i Stævnet givet Møde. Paa forreste Række sad Rigslederen, Rosenberg og Himmler, Danmarks Gesandt i Tyskland, Kammerherre Zahle, Sveriges Gesandt, Richert, Finlands Gesandt, Wuorimaa, den tyske Gesandt i København, Renthe-Fink, med flere.

Kontorchef Wilhelmsen havde kaldt sit

Alfred Rosenberg, der deltager i Stævnet. Foredrag „Dansk Ungdoms Stilling mod Nord og Syd“ og indledede med en Skildring af den rolige historiske, økonomiske og sociale Udvikling, der gennem Aarhundreder havde fundet Sted i Danmark, hvis geo-politiske Beliggenhed i national Henseende var nordisk med kontinental Position.

inden for den bedste Del af dansk Ungdom. Grundlaget er Erkendelse af den nationale Selvhævdelses Værdi, Kristendommen og en retfærdig, social Tilværelse, og ud fra dette Syn vender den sig mod Internationalisme og Kommunisme.

Den vil ikke skjule, at den indtil det yderste vil bekæmpe enhver politisk og ideologisk Anskuelse, der ikke har sin Rod i Danmarks Historie, Kultur og Folk, fordi en saadan vil være en Fare baade indtil og udadtil.

Front og Bro den højeste Lov

Samarbejdet mellem Nationerne kan kun hvile paa gensidig Agtelse og Anerkendelse. I saa Fald findes der ingen Grænser for det Samarbejde, som kan etableres mellem en Række Stater og Nationer, navnlig naar de tilhører samme Race.

Vi fra vor Side, fortsatte Taleren, ønsker at gøre Begrebet Front og Bro til vor højeste nationale og udenrigspolitiske Lov, og vi ønsker et stærkere koncentreret Styre og et stærkere Folkefællesskab.

Hr. Wilhelmsen sluttede med at fastslaa, at der i Dag ikke fandtes nationale Stridigheder mellem Danmark og Tyskland eller mellem Danmark og de øvrige nordiske Lande.

Danmarks Sydgrænse er Nordens Sydgrænse

Nu som før er Danmarks Sydgrænse ogsaa Nordens Sydgrænse. Vi ønsker ikke, at der skal flyde Blod, hverken mod Syd eller Nord, og netop det tyske Folk, der interesserer sig saa stærkt for sin Grænses tyskhed, vil kunne forstaa, at national dansk Ungdom uden Tøven tager Andel i vore Folkefællers Skæbne baade i Udlandet og i den tyske Del af Slesvig.

Striden bør for Fremtiden ikke staa om tyske Folkefæller i Danmark og danske Folkefæller i Tyskland.

Foredraget hilstes med stærkt Bifald, og derefter talte den finske Professor Kaila om „Den nordiske Livsform“.

Aarsmødet fortsattes i Eftermiddag med Aabningen af en Bogudstilling. I Aften modtoges Deltagerne af Rigsminister Frick, og Dagen afsluttes med Midnatskoncert i Marieløkkirken.

M. K.

Overpræsident Lohse, og Lübecks Overborgmester, Drechsler, havde de prominente Deltagere i Stævnet givet Møde. Paa forreste Række sad Rigslederen, Rosenberg og Himmler, Danmarks Gesandt i Tyskland, Kammerherre Zahle, Sveriges Gesandt, Richert, Finlands Gesandt, Wuorimaa, den tyske Gesandt i København, Renthe-Fink, med flere.

Kontorchef Wilhelmsen havde kaldt sit

Alfred Rosenberg, der deltager i Stævnet

Foredrag „Dansk Ungdoms Stilling mod Nord og Syd“ og indledede med en Skildring af den rolige historiske, økonomiske og sociale Udvikling, der gennem Aarhundreder havde fundet Sted i Danmark, hvis geo-politiske Beliggenhed i national Henseende var nordisk med kontinental Position.

Danmark, Nordens Forpost

I Aarhundreder har Danmark været Nordens Forpost mod Syd. Ikke blot over for Tyskland, men ogsaa over for det øvrige Europa, sagde han. Dansk Ungdom har i Aarevis næret større Interesse for angelsaksisk Indflydelse, men det hang sammen med det stærke økonomiske Samarbejde mellem England og Danmark; siden 1933 har dette Forhold ændret sig — Ikke i den Retning, at vi har mistet vor Interesse for England, men Tyskland har paa et helt nyt Grundlag tilbageerobret sin nationale Storhed, og det har og vil faa Indflydelse paa de Lande, det har Grænse fælles med. Det vil være muligt, at der kan finde en frugtbringende Tankeudveksling Sted, men set fra Udlandet maa Norden betragtes som en Kulturblok, hvis Tankesæt og Handlemaade forsyner Skandinavismen med aandelig Kraft.

I Betragtning af de nuværende Forhold, sagde Taleren, maa dansk Ungdom i sin Stilling over for den sydlige Nabo i stærkere Grad end tidligere være Repræsentant for hele Norden. Men for Danmark gives der ikke et enten Syd eller Nord, men et baade Syd og Nord. Fra Flensborg Fjord til København er der nemlig i de senere Aar vokset en bred folkelig og national Indstilling frem, der er kommet til Orde paa forskellig Maade.

Ungdommens nationale Ansvar

Dansk Ungdom har lidt af et Mindreværdskompleks, men nu kender den kun Begrebet Nationen. Vi Unge kan ikke have Ansvar for, at vort Land ikke er større end det er, men vi kan og vil til Gengæld tage Ansvaret for, at det ikke bliver mindre, og at det bliver ledet i forsvarlig Aand.

Hr. Wilhelmsen gjorde opmærksom paa, at der for Tiden finder en Samling Sted

sker at gøre Begrebet Front og Bro til vor højeste nationale og udenrigspolitiske Lov, og vi ønsker et stærkere koncentreret Styre og et stærkere Folkefællesskab.

Hr. Wilhelmsen sluttede med at fastslaa, at der i Dag ikke fandtes nationale Stridigheder mellem Danmark og Tyskland eller mellem Danmark og de øvrige nordiske Lande.

Danmarks Sydgrænse er Nordens Sydgrænse

Nu som før er Danmarks Sydgrænse ogsaa Nordens Sydgrænse. Vi ønsker ikke, at der skal flyde Blod, hverken mod Syd eller Nord, og netop det tyske Folk, der interesserer sig saa stærkt for sin Grænsetyskhed, vil kunne forstaa, at national dansk Ungdom uden Tøven tager Andel i vore Folkefællers Skæbne baade i Udlandet og i den tyske Del af Slesvig.

Striden bør for Fremtiden ikke staa om tyske Folkefæller i Danmark og danske Folkefæller i Tyskland.

Foredraget hilstes med stærkt Bifald, og derefter talte den finske Professor Kaila om „Den nordiske Livsform“.

Aarsmødet fortsattes i Eftermiddag med Aabningen af en Bogudstilling. I Aften modtoges Deltagerne af Rigsminister Frick, og Dagen afsluttes med Midnatskoncert i Mariekirken. M. K.

ST. REGNEGADE 2. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,895

Bladet:

Aftenbladet

23 MAJ 1938

Danmark har intet „slesvigsk Problem“

Stauning udtaler sig til „Tribunes des Nations“

[Folkeforbundsbladet „La tribune des Nations“ har den franske Skribent André Chastain offentliggjort et langt Interview med Statsminister Stauning.

Efter at have gengivet Hr. Staunings Udtalelser om de indenrigspolitiske Problemer, skriver Intervieweren:

„Jeg kommer nu til det store, urovvækkende Spørgsmaal, som saa mange tænker paa, men som saa faa vil udtale sig om: det danske Slesvig. Er denne gamle danske Provins truet? Jeg kender godt de Bestræbelser, der siden Krigen er gjort for at germanisere dette Land; jeg ved ogsaa godt, at disse Omraader, som blev taget fra Danmark i 1864, stadig figurerer og aldrig vil ophøre med at figurere paa de Kort over „Stortyskland“, som i saa stor Udstrækning gives Skoledrenge og Skolepiger i det 3. Rige til Eftertanke. Jeg tøver da ikke med at spørge Hr. Stauning om det slesvigske Problem, hvis et saadant Problem eksisterer.

Jeg kan ikke se, at der i denne Henseende eksisterer et Problem. I Følge Versailles-Traktaten er en Del af Nord-slesvig, som indtil 1864 hørte til Kongeriget Danmark, blevet os tilbagegivet efter en Folkeafstemning, medens en anden, sydligere Del, som og-

saa har tilhørt Danmark, forblev hos Tyskland, ligeledes efter en Folkeafstemning. Der eksisterer i den tyske Del et dansk Mindretal og et tysk Mindretal i den danske Del. Danmark har tilstaaet det tyske Mindretal fuldstændig kulturel Frihed baade hvad angaar Sprog, Undervisning, saavel som Tale- og Foreningsfrihed.

Saaledes lyder, fortsætter den franske Skribent sit Interview, omhyggeligt gengivet Hr. Staunings Erklæring. Men selv om der ikke eksisterer et „slesvigsk Problem“ i Danmark, er det saa givet, at det heller ikke eksisterer i Tyskland? Jeg vilde gerne tro det; men uheldigvis foreligger Kendsgerningerne, og det er svært at glemme dem.”

Leo.